

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС

Алендар Ю.І.

студентка,

Науковий керівник: Притика Ю.Д.

доктор юридичних наук, професор,

Інститут права

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

СКАСУВАННЯ ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ: НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Інститут забезпечення позову беззаперечно є ефективним механізмом, покликаним сприяти досягненню цілей та завдань цивільного судочинства, і, перш за все, у частині забезпечення реального виконання рішення суду, ухваленого за результатом розгляду справи по суті. З огляду на це, вкрай важливим видаються питання щодо належного законодавчого регулювання цього процесуального інструментарію. Від досконалості правового підґрунтя залежить дотримання належного балансу інтересів учасників справи з тим, аби не покладати на сторін справи будь-яких обтяжень у більшій мірі, ніж те зумовлено об'єктивною необхідністю.

Врегулюванню питань, пов'язаних із вжиттям заходів забезпечення позову, присвячено Главу 10 Розділу 1 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України). Відповідно до ч. 2 ст. 149 ЦПК України застосування заходів забезпечення позову можливе за умови, якщо невжиття таких заходів може істотно ускладнити чи унеможливити виконання рішення суду або ефективний захист, або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся або має намір звернутися до суду [1].

З метою дотримання прав та законних інтересів особи, яка зазнала обмежень внаслідок здійснення заходів забезпечення позову,

логічним є встановлення механізму скасування застосованих заходів у випадках, коли перестали існувати умови, визначені ч. 2 ст. 149 ЦПК України, що, власне, і передбачив законодавець. Так, положення ч. 1, 9 ст. 158 ЦПК України уповноважують суд скасувати заходи забезпечення позову з власної ініціативи або за вмотивованим клопотанням учасника справи, при цьому у випадку залишення позову без розгляду, закриття провадження у справі або у випадку ухвалення рішення щодо повної відмови у задоволенні позову суд у відповідному судовому рішенні має зазначити про скасування заходів забезпечення позову. Крім того п. 8 ч. 1 ст. 264 ЦПК України імперативно зобов'язує суд під час ухвалення рішення по суті спору вирішити питання щодо наявності підстав для скасування заходів забезпечення позову [1].

Наведені правові норми не містять додаткових вимог, дотримання яких є обов'язковим задля скасування застосованих заходів забезпечення позову, проте на практиці простежується суперечлива ситуація. Так, в одних випадках судовими органами в повній мірі виконуються приписи ЦПК України – у випадку залишення позову без розгляду, закриття провадження у справі або відмови у задоволенні позову одночасно вирішується і питання щодо застосованих заходів забезпечення позову, про що зазначається в резолютивній частині відповідного судового рішення. Поряд з цим, в деяких справах учасники змушені вживати додаткових дій аби досягти відновлення попереднього стану шляхом скасування застосованих заходів забезпечення позову, зокрема звертатись до суду із відповідною заявою.

Прикладом може слугувати ухвала Франківського районного суду м. Львова від 25.11.2020 року, постановлена у справі № 465/3701/18, якої задоволено заяву ОСОБА_1 про скасування заходів забезпечення позову з огляду на те, що «при вирішенні питання про закриття провадження у справі у зв'язку з відмовою позивача ОСОБА_2 від позову, не було вирішено питання про скасування заходів забезпечення позову та зустрічного забезпечення, суд вважає за необхідне скасувати заходи забезпечення позову, які були вжиті ухвалою Франківського районного суду м. Львова від 22 червня

2018 року та зустрічне забезпечення, вжите ухвалою Франківського районного суду м. Львова від 25 червня 2020 року» [2].

Можна навести також і ухвалу Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 26.03.2020 року, постановлену у справі № 346/1596/18, якою задоволено заяву представника відповідача про скасування заходів забезпечення позову та зустрічного забезпечення – у рішенні суду про відмову у задоволенні позовних вимог це питання не було вирішено [3].

Аналогічні ситуації мають місце і тоді, коли позовну заяву було залишено без розгляду, зокрема у справі № 766/3880/19 Херсонським міським судом Херсонської області постановлено ухвалу від 10.03.2021 року про задоволення заяву про скасування заходів забезпечення позову. Суд виходив з того, що при постановленні ухвали про залишення без розгляду позову не було вирішено питання про скасування заходів забезпечення позову, як того вимагають приписи ст. 158 ЦПК України і відповідно задовольнив вимоги заявника [4].

Не зважаючи на положення чинного ЦПК України суди допускаються помилок під час постановлення ухвали про залишення позову без розгляду / закриття провадження у справі або ухвалення рішення про відмову у задоволенні позовних вимог, не вирішуючи питання про скасування застосованих заходів забезпечення позову. У такому разі відповідач має право звернутися до суду із окремою заявою про скасування заходів забезпечення позову, однак це порушує принцип процесуальної економії, оскільки підготовка і подання такої заяви та її розгляд судом займає певний проміжок часу, а у випадку залучення представника, заявник може понести додаткові матеріальні витрати. До того ж розгляд заяви про скасування заходів забезпечення позову створює додаткове навантаження не тільки для судді, у провадженні якого перебуває справа, а також для усіх працівників суду, задіяних у процесах реєстрації заяви про скасування заходів забезпечення позову, її розгляді, здійсненні відправлення засобами поштового зв'язку судової кореспонденції тощо.

Зауважимо, із системного аналізу положень ст. ст. 260, 265 ЦПК України вбачається, що в жодній із вказаних статей не відображено необхідність зазначення відповідному судовому рішень про

скасування заходів забезпечення позову (звісно, це не скасовує приписів ч. 9 ст. 158 ЦПК України, які мають бути застосовані судом у сукупності з іншими положеннями Кодексу), а тому, на нашу думку, удосконалення наведених положень має практичне значення.

Відтак із метою сприяння досягненню завдань цивільного судочинства, удосконалення нормативно-правового регулювання, забезпечення дотримання балансу прав та законних інтересів учасників цивільної справи, оптимізації використання матеріальних та трудових ресурсів судової системи, пропонується внесення наступних змін до положень ЦПК України:

1. Доповнити статтю 260 пунктом 3: «3. У випадку здійснення заходів забезпечення позову, ухвала про залишення позову без розгляду або про закриття провадження у справі має відповідати вимогам частини дев'ятої статті 158 цього Кодексу».

2. Доповнити статтю 265 пунктом 14: «14. У випадку здійснення заходів забезпечення позову, рішення про повну відмову в позові має відповідати вимогам частини дев'ятої статті 158 цього Кодексу».

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України № 1618-IV від 18.03.2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення: 22.03.2021).

2. Ухвала Франківського районного суду м. Львова від 25.11.2020 р., судова справа № 465/3701/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93123397> (дата звернення: 22.03.2021).

3. Ухвала Коломийського міськрайонного суду Івано-Франківської області від 26.03.2020 р., судова справа № 346/1596/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88511543> (дата звернення: 22.03.2021).

4. Ухвала Херсонського міського суду Херсонської області від 10.03.2021 р., судова справа № 766/3880/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95526350> (дата звернення: 22.03.2021).